

Өртээ 2 көп.

«Көк-Тей» совхозтун куш фермазында мун-мун дагааларны азырап өстүрүп турар. Ынчангай Кызыл хоорай ол ажил-агыйдан хей чуургаларны болгаш дагаа эдлин үзүк чокка ап турар. Ферманын ишчилери ам дагаа оолдарын база өстүрүп эгелсэн. Азыракчы бүрүзүндө-ле 3—4 мун дагаа огул быжыглаттыган.

ЧУРУКТА: куш ажаакчызы Н. Лисовская дагаа оолдарын чөмгерип тур.

Фото С. ФЕОКТИСТОВТУУ.

М. БАЛАБАЙ.
«Көк-Тей» совхозтун кол зоотехниги.

ПЛЕНУМУН ШИИТТИРЛЕРИ — АЖЫЛ-ИШКЕ ДАЙЫНЧЫ ПРОГРАММА

СОНУУРГАЛДЫ КӨДҮРГӨН

КАА-ХЕМ РАЙОНДА

Инектин сүдү дымда дээр болбай. Ол чөрдө шын. Бистин «Совет Тыва» колхозта саар инек хөй. Оларнын берип турар сүдү база эвээш эвес. Мал калык болгаш семис болган тузун-на, оон продукцияны албек болур болбай. Ычангаш малдын ченинче эвээш эвес кичээлгеи утандырды келген бис. Инекти бода малдын аразында брүцел-дестуг инектер тыпты бөөрге, оларны өске малдардан аңгылаар сорулга-биле тускай ферманы каш чыл бурунгарг органнаста-лаан. Аарыг малдын фермазында ам 170 баш инек бар.

Күрүгө хөй хемчээлдег сүт-тү дужаар сорулгадан ферма бүтүрү боудун мурунда салып турары билдинтир. Бистин фермамыста брүцелдес бар болганда чалаан сүтү дужаарын чөпшөрөөс, Ындыг болганда ону саржаа кылдыр хайндыргаш, күрүгө кирип турар бис. Саржаа сүт хөй болурга, оон саржаа база хөй болур деп чүвени бистин саанчыларымыс аки медереп билгеш, өске фермаларнын кижилеринден чыда калбас дээш, кызымак ажылдап келгенер. Эбелек сүт дээш демиселге чыл эгезинден бөгүгө чедир шыгарлап

үнгөн саанчыларны адап болур. Чижээ, Кас-оол Каваа көргүзүт талазы-биле өрткен чылдын ийги чөргө турган. Анаа быжыгалаан 14 инектен 60 чылдык өрткен үезинин иштинде 3 тонна 92 кг сүтү сагаш, бирги черни быжым-биле эздөөн. Ол сүтү бир инекке онааштыр сааар болза 220 кг болур-дур.

Валы Намажык 2 тонна 988 кг сүтү саан алгаш, ийги черни алган. Анык саанчыларнын бирээни Мижит Көк-Уруг 2 тонна 111 кг сүтү сагган. Хөй-иня-тинин херээ дээнде карак-кызыл, берген сөзүгө шычы ол анык кысты колхозчулар хундүлээр болгаш анаа чоргаларын. Чер-чер Советтеринге сонгуда хүчүнде ону район Советинде еш-путалыгга сонган. Устүнде эш-терин демилгелге чедер дээш шалынчы ажылдап турар ишчин-деп бисте хөй. Олар сорулгадан чедип алыр дээринге бузурээр бис. Каларчы Чечен-оол Караш-пайны база келжэ киж дие ча-зыг чок. Кылган ажылынга оон туттунгун, чүрекирип бо кы-жым көрдүс. Инектини бо кы-жым көрдүс. Инектини бо кы-жым көрдүс. Инектини бо кы-жым көрдүс.

гейлд чөмгөрери белен эвес болбай канчаар. Ол чутуга ажылды эш Чечен-оол ак сет-килд күүсөйп келген.

Колхозчуларнын материалдыг сонуургалын барымдаалары чу-гула айтырыг. Ону колхоз баш-таар чери өөренип көргөш, не-мелде төлөвир дугайында шит-тирн хулалар алган. Айда саар ужуруг сүдүнү нормалын ар-тыр куусеткени дээш, кышкы үе-де оон 100 килограммында-ла 1 рубль 32 копейкти, чалын 1 рубль 20 копейкти немелде тө-лөвирге бээрн доктааткан. Ол чорук саанчыларнын сонуурга-лын көдүргөн чүгүлөк. Ферма-нын чыла сага чогуур хулал-геиз 163 тонна сүт. Чылдын өрт-кен үезинин иштинде 38 тонна 429 кг сүтү сагган, саржаага хайндырган бис. Кыска хуусаа-да сагынган сүт ол хире турда, хулалге хуусаа мурунда ку-сеттинер ужуруг. Саржаа ха-йндырары база белен эвес. Ону хуусеттас дээш үргүлчү-бүлгөр. М. Солзунмаа саржаа хайндырарынын мастери болу-берген. Оон белеткен саржаа эки шынардыг. Чоокку үеге че-дир 8 тонна 16 кг саржаагы ду-жаадымыс. Хөй сүт алыры-биле

бир дөмөй кол сорулга болза малдын чаш төдүн менди алыры болур. Бис ону чутулалар көр-гөш, бүгү кичээлгеиштин мал-дын чаш төдүнчө утандырган бис. Бо хүннерге чедир 24 инек төрөөн. Моон сонгаар база хүн-нүч төрүүр. Чаш бызааларны он хондур азыраш, төп фермаге чорулуп турар бис.

Чедикшиини санап айтып ту-ра, ажылды чедикчелиг кылы-рынга шалтыктап турар чамдык четпестерни чугаалавас аржаж. Электрликт саалда аппаратты бис-те бар-даа болза, ону чүгте ча-йын ажылдап турар бис. Кыжыл ажылдаар арга чок. Чүгте дээр-ге саалда аппараттын тургузар ка-жаа туттунмаан. Ындыг кажааны тузуп турарын айтыры өөрүчүг. Ынаала-даа ону дүгедери күе-нечиг. Ферманын кижилери ол-да чөринде чурттап турар-даа болза, субботада чунуп алыр чу-нар бажыч чок. Саанчылар, ка-дырчылар колхоз суурунга барып чунуп туралар. Ол кышак кы-зыл булун база чок, дээр кир-тигден. Четпестерни чайлаткаш, алган хулалгеини күүсөйри бис-тин сонгаарлаттынмас сорулга-дымыс.

Х. БИЧЕНЕЙ.

Мөнгүн-Тайгада чаа амыдырал

«ССРЭ-нин көдө» ажыл-агыйин улам ийи хөгжүдөр талазы-биле сонгаарлаттынмас хемчеглер дуга-йылда» эң чутула айтыргыч чуга-алажык көргөн СЭКП ТК-нын март Пленумунун шиттирлерин ыраккы Мөнгүн-Тайгада «Малчы» колхозтун ажыл-ишчилери бүгү совет кижилер-биле бир дөмөй кайгамчык бедик кө-дүрүшкүнүг болгаш улуг сору-к киришкенин уткааннар. Пленумга СЭКП Төп Комитетинин Бирги се-кретары эш Л. И. Брежневтин илет-келини болгаш Пленумун доктаалын Мугур-Аксинин, Мөген-Бүреннин, Каргынн, Кызыл-Тайганын болгаш Тоолалыгын «ажыл-ишчилери» — малчынар, механизаторлар, тускай өртсөмнелер боттарынын хуралдары-га танышкан.

Пленумун шиттирлерин амыды-ралга боттандырар талазы-биле то-даргай хемчеглерни колхозтун пар-тия, комсомол организациялары, Кар-гы көдө Совет болгаш артыл баш-таар чери жыйлап кылгаш, партия, ро-биле каттышкан хуралыга чугаа-лажык көргөш, бадылаан. Мөнгүн-Тайганын коллективтиг ажыл-агый-нын кол-ла үезинин, улаанышкы-ны — мал ажыл (бүгү сорулгагы) 96 хуузу чүгте мал ажылдан кирип турар болганда, ол адыры дүргөп хөгжүлгөсүнө онза кичээлгеиш ут-ландырды, малдын баш санын кан-чаар өстүрерин планнаан.

Мал ажылын эртемге болгаш му-ряктык практикага үндөйлер чедик-шинин хөгжүлгөсүнө зооветеринар-дыг билгилерин эргежок чутулалар-га барымдаалыг болган, бо чылы зоо-ветеринардыг курстарын программа-ны 90-дан эвээш эвес малчынар-нын өөренип доозарын хемчеглерде айткан. Малчыларнын аалдарына саргыны, мал болгаш киж дие чыч-кылар, агитаторларын, коммунал-ажылдыкчыларын недела саргына массалыг үнүшкүнерини организа-тап турар. Бо чылы малчыларга 29 чурттага бажынар, Мөген-Бү-ренге база Шетеге 2 чунар ба-жыны тузуп бээрн, ырак оолдар-да малчыларны 70-ден эвээш эвес радиопримкилер-биле хандырарын, 10 кызыл-өглерни тургузарын органи-засти хемчеглерде айткан. Амгы үеде Мөнгүн-Тайганын комсомолчу-лары база аныктары СЭКП ТК-нын март Пленумунун шиттирлерин та-нышкыш, мал ажылчыны оларны чо-рударын колхозтун ВЛКСМ комите-тинден массалык-биле дилээнер. Чоокку үеде сүт-бараан фермаларын-де 50 ажыг комсомолчу кыстар сави-чылал чоруурлар.

Шаянда калкан өргөн чок чыткан Мөген-Бүренде, Мугур-Аксинде, Кар-гыда ам чекетелген колхозчу чаа суурлар тургустунган, ында Илчын-нин ламалары чайынандыр чырып турар.

«Ада көрбөзүнн огуу көөр, ие көрбөзүнн кызы көөр» деп тыва улусту хоочун үлөгер чугаасын ко-чуг-ла шын-дыр. Эң дээр шөлчү-кан бо Мугур-Аксинге мындыг кол-хозчу суур тургустуна бээр, кайган-чыктыг самолеттар ужуз күш турар апар, автомашиналар Мөнгүн-Тай-гада киниктир манжаж бээр деп ким дүжөп чораш боор. Магалыг чаагай шал-дыр ийин бо—деп, кол-хозчу Салчак Данчыр-ооловчу Чу-дун чоразал-биле чугаалап турар.

Амгы үеде колхоз төвү Мугур-Аксинде 200 ажыг чурттага бажына-ры, чаа пилорама, электростанция, чунар бажы, херекселдер болгаш

мал ажылды боттандырар хем-чеглерин дынаарга, кижинин чү-де сеткили өртүр эвес, харын ол хемчеглерини күүсөйринге кан-дыг-бир уагуну кийеринче улам сору киире бээр-дур. Бо чылы 100 хойга онааштыр 95 хураганын өс-түрер, хөй бүрүздүн 2,5 кг дук-ту кыргып алыр дээш хулалгеини күүсөйр дээш бүгү күжүмү са-лыр мен. Ол болаа ТК-нын март Пленумун шиттирлерин күүсөйри-че мөңү-ажылчы үзүм болуу!

Л. АМАШ, Кара-Тал салбырын хойжуу.

Салгышкыным ол болур

«Коммунистче орук» колхозтун төп сүт-бараан фермазы Көк-Хаак суурун боудуна турар. Мен бо ажыл-агыйга каш чыл улай бызаа ажаакчызы болуп келген мен. Эрткен чалын 45 чаш бызаанын хулал алдым. Элеэн улагтыр амырап алганымда оон кырынга база 30 бызааны нечкен. Бызааларын сөөк даганы, тырткан кы-лымал сүт-биле чөмгөрөгө секиричтели коңуч болур. Калып-даа ажылга бот иденей, чүтүк херек болбай. Хөйүнчү хөргөзүнн хулал алган киж чамдыкта дымн безин бодайын баргылаар чүве. Ычангаш чалын бызааларымын тускай ситен тараан шөлге өртөнгө беш шактан-на кадар бээр турдун.

Ынчаар каларып алыгыннык түнелинде бызаалар хонукта-ла 800-900 грамм немелде деңизил кылдыр секирип турган. Малдык чамдык аарыгларын эмнээринге мал эмчиси бисти өөредип каан. Ынчаангаш бызааларны бодум сыкыртып, өмшөп алыр аларган мен. Мынчага дээр чангыс-даа бызаа арып баксыраваан. Мөңү бызаа-ларымн көрбөн кижилер баштай көргөш, бир хар ашкан молдурга-

лар-дыр-даа дижи-ле чүве.

Бызааларын кажааны күске чедир чок турган. Шаараш кажа-нын чангына сери хөвирлиг чыгыг кажаа тудар болза эпит-дир деп колхоз даргазына чугаалаарымга, мөңү сүмени ол дымнаш, бызаа кирир чери туттунган.

Кажаада ам шүптү 105 бызаа бар. Ича малды ажаары берге боорга, ам уруум менээ дузалажы турар. Силосту шамак-биле сөө-түп ал турар бис. Малды тоттур чөмгөрү каарга, соокту безин тоо-вас болур деп чугаалажыры чөптү чүве-дир. ТК-нын Пленумунун доктаалын агитатор биске номчул берген. Көдө ажыл-агыйны хөг-жүдөрүнн сонгаарлаттынмас сорулгазын чугаалажыны чөрдө чүгүлүг-дур. Бодап көргөш бистин колхозта чедир кылдылганын ту-рар чүгүлүг, ажылга чок курамырлар хөй-дур. Көдө ажыл-агый-ны көдүрүдө киж бүрүзү салгышкынын кирир. Мен бызаа ажаакчызы киж болганымда бызааларымын баш санын хоратпай тургаш немелде деңзини алырым—мөңү салгышкынын ол болур.

М. ДМИТРИЕВА, бызаа ажаакчызы.

ПАРЛАТТЫНГАН СООНДАГЫ ХАЙГААРАЛДАН ФАКТЫЛАР КӨРГҮЗҮП ТУРАП

Март 12-де үнгөн бистин солуну-вуска парламенттин «Бедик дүжүт дөш демилгеси күштелдирер херек» деп корреспонденцияга Чөөн-Хемчик районун колхозтарында болгаш со-хотарында чакы тарылгага белет-келиг ажылдарын улау четпесте-рин, ылаңгыа техника септелгези-нин болгаш урезин арылгашкыны-нын, сугаттыг шөдөрин ажылда-ры-биле холбашкан белеткедери-ни багыт чоруп турары шүгүчүлүг-түн. Оон бээр үш недела хире үе өрткен. Бо аразында тус-тус ажыл-агыйларын чакы тарылгага белет-келиг дугайында айтыргыны СЭКП райкомунун бюрозунга ийн удаа тургузуп чугаалашкан. Райком-нун болгаш бдүрүдөгө өргөзөлини тускай комиссияны колхозтарга, со-хоттарга хыналда база чорткан.

Демделеттинген четпестер чай-латтыган бе, байдал экижээн бе? Ийе, экижишкенин бар-ла. Элеэн хөй ажыл-агыйларда чеди чычкы-сөөлгү чылынны чангына бүтү тала-биле белеткедиг ужурамыр сорул-га-биле ажылдар кылдыган. Ын-дыг-даа болза ажылдарын темпиз, ылаңгыа оларын шынары дыка четпес. Марттын 25-те районун чангыс-даа ажыл-агыйны чакы хо-ву ажылдарына бүрүнү-биле белен эвес болган. Ол дугайын фактылар чедикши-биле чугаалап турар.

Ленин аттыг колхозтун Ийме бри-гадам трактордарын болгаш көдө-

ажыл-агыйнын өске-даа машина чө-п-сектерин эки септөөн. Урезиннери хун херелгине чымылып, хоранал, хову тураларын септен турар. Ий-мелеринин ажыл-херекке шынгыг харыскалалыг чөру тодаргай ко-суп турар. А. Баян-Тала биргазын-да байдал ылдыг эвес. Алдызын-нын болгаш сөзгөкчүлүгүн септе-тинген шынары куду — бедирлери-нин быжыгашкынын багыт, сөзгө-калар чакылгага таарыштыртыл-маан. Чадананын «Сельхозтехника» салбырынн мастерскаазынын сө-төөн дөрт, беш, төс дугаар-дыг 3 «ДТ-54» тракторларга катал септелге чорутпас болза шөлчө үнү, ажылдар арга чок. Колхоз механи-ки эш Дорж, бригадир эш Дүдараа олар бар турар четпестери чайла-дыр талазы-биле хемчег албайн ту-рарлар. Урезиннерин хөй кезин арынын болгаш үнүчүлгөини та-лазы-биле хову шынарлыг. Хову ту-раглары чурттаарыга белен эвес, а шөлчөжө үнеринге чедир каш санын хонуктар артык. Бир эвес байдалды доп-дораан этпес болза, бригада чакы хову ажылдарына организа-чөк байдал-биле ужура-жыр апар.

«Сут-Хал» совхозтун төвүндө март 17-де-ле тракторлары болгаш көдө ажыл-агый машиналарын тус-төс салбырларга тартаан. Бир эве-рийги болгаш ушкү салбырларда техника эки байдалда, урезинин

шынарын экижидер талазы-биле ажылдар организааттыган, сугта-рылганын чөп-херекселдери белет-келигин турар, чөмчүлүгө сөв-төп ажылдын күженишкынын улам дымдып турар болза, бирги болгаш дертук салбырларда байдал оон ора-чөк дора.

Ишкин салбырын бүгү-ле беш андазынны шүптү белен эвес. Сов-хозтун көдө ажыл-агый машина-ларын механиги эш Комбу-оол, салбырын механиги эш Маадир-оол, ийинде беш эвес андазынны та-мчыг минар апарганын ол чүве! Беш сөзгөкчүлүгүн ужу чедир кыл-дымаан болгаш чакылгага таарыш-тыртынмаан. Септеттинген трактор-ларын буга дөзүңдө даш дажырын-да болгаш өлөк сөөртүрүдө тургу-зуп каан болжок, оларын ажыл-дал-дилгелдиге техниктиг дүрүмчө-рин хажымдышкынын болдуруп турар. Оларын шүптүзүнүг чывар, чар материалдары агып чоруу. Бортовой передельчарын, туткыла-рын үзөөн. Чүгө ийн трактордан агып бүтү тракторларга доп-дора-ан техниктиг ажаалда чорудары негет-тинип турар.

Бо салбырын Инек-Дашта, До-ора-Талда хову тураларын септе-тишмээн. Сонгазынын рамалары, экижиринин халгаларын, печала-рынн пилалары чок, а салбыр э-ргелекчи В. Тойлуг-оол бир эвес оларын ам четчелеп каар болза, ча-

кы хову ажылдары эгелээжө чедир тонал апарлар дээр хөжө-биле та-йылдырып олурар. Салбырда 27 сугтарынычыл бар, мынчага бар турар 18 эш индиктерин чүгө се-зин киж дие болур. Хову ажил-дарында белеткедир талазы-биле ам-даа чедир кылдынмаан чүүл-дөр хөй.

«Тыва» совхозтун Теве-Хал сал-бырында хыналда өрткен бүтү тра-кторларын шүптүзү калды-ла бир четпестерин болгузган. Ылаңгыа «Сельхозтехниканы» Чадана салбырынн мастерскаазына сеп-теттингенни оонза багыт байдалдыг.

Ол-ла совхозтун Хөндөргей сал-бырында шүптү септетинмээн ийн андазын бар. Бир МТЗ-ни септээр, ийн «ДТ-54»-түн техниктиг ажаал-дазын кылары негеттинип турар. № 03—24 «ДТ-54»-түн радиотар-пы, блогун тракторист Константин Киров суг доңгургаш, чаза тепепп каан.

Совхоз урезин-биле эки хандыр-тыган. Ындыг-даа болза кол агро-ном И. Поминов ол урезиннерин ке-зининг арыг болгаш үнүчүл шына-рынн талазы-биле чуну-даа бил-бе — хыналдага кирер дөжүлери Чадананын урезин хынаар лабора-торияныче декабрь айда-ла чорут-кан болза-да, харызы ам-даа ал-дынмаан. Урезиннери хораннар, хун херелгине чылдыр ажылдар чо-руттумай турар. Хову туралары белен эвес. Бедир-Шатта, Чаш-Те-ректө, А-Балтык, Хөндөргейге хо-ву тураларынын септелгезин ам-даа эгелээш.

Районнун колхозтары болгаш со-хоттары чакы хову ажылдарына

бүрүнү-биле белеткенмээн, мурун-даа демделеттинген четпестери чай-ладып шыдаваан дээрин мындыг саннар болгаш фактылар чугаалап турар. Районнун ажыл-агыйларын-да нитиги-биле ам-даа 12 илбире ду-гулуг, 24 «МТЗ» трактордарын сеп-теттиг, 10 тракторларын техниктиг ажаалдазын доп-дораан чорудары не-геттинип турар. 31 кукуруза олур-тукчулар, беш көрүстүг 16 анда-зыннар, 30 автомашиналар ам-даа септеттинмээн.

Ылаңгыа кывар, чаар материал-дарын курамыры онза дүвүрээни-ни болдуруп турар. Районнун ажил-агыйларын чакы тарылганы өрт-тирлеринге 590 тонна бензин, 853 тонна дизель одалгазы, 47,4 тонна яныз-буру устер херекелдирер. Март 25-ке чедир чүгө 95 тонна бензин, 185 тонна дизель одалгазы, 17,5 тонна устер сөөртүнгөн. Бар турар савалар он хөй курамырларын тур-гузар арганы берип турар болжок, ол болдуңмай турар. Кывар, чаар материалдарын тузгөлишкенин уржу-биле тракторлар үр-ле анаа туруп бээр чорукту болдурбас.

Хову ажылдары эгелээринге че-дир артык үеде айттыган чет-пестери чайладып ал болур. Ону чедип алыра, ажил-агыйларын дууртукчулары, тускай өртсөмнел-ри, партия, совет, комсомол, профа-вилел организацияларын, бүгү тара-жылар ховузе үнүптер хүнге чедир каш дапыр күженишкенин ажил-даары чугула.

А. ТЕБЕНИХИН, С. ПАВУ.

КОМСОМОЛЧУ САГЫШ - БОДАЛ

Чээрби хар безин четкелек, бо-дунун үе-чөгөсөлөрнелден өскөтүп калып туралыг боданган чо-руур аларгада. Александр На-мийтин сагымжыган ирвас болза-лаа хөй. Өскөн-төрөөн эрчим черинин, колхозтун ады безин кыстын утаан-сагымжыга кандыг-кандыг болзаларын ки-рип келбес дээр!

Колхоз экономка талазы-биле ам-даа кошкан. Оон төп сүт-ба-раан фермазынын саанчызы, ком-сомолчу Александр Намытай анаа база-ла чүдөн артык сагым-сырал чорур.

Өрткен чылын ажыл-агыйнын алган дүжүдү хоомай болган. Саваны шаг-ла-ла төнгөн. Ынды-ла-ла эвээш силозу кыш ортузу өрте дүжүп чорда база төнгөн. Ону өске ажил-агыйлардан са-лып алыр ужур таарышкан. Кол-хозту шыдаа кирир дие, акша... акша херек. Анаа орулга бээр саанчыдан база хамаржыр. Саан алыр сүтү албидир херек. Бар-ла мал чени ситен, силозу-нун чөтүр шаа-биле Алексан-дра инектерин карак кызыл азы-рар турар. Малын эки азырар саанчынын саап алыр сүдү элбек болур дээрин ол эки билер. Инектерин ижер чыгыг суу үргүлчү белен турар.

Комсомолчу кыс чангыс-ла чыл дүргүзүлгө саанчылардан хирезин-де, чамдык хоочун саанчылар-нымаан белин ажа дүжүп турар түнелерин ийчангаш чедип ап-

кан. Бо ферманын чаржып тура-ры ийн дугаар сүт-бараан фер-мазын суралгы саанчыны Сан-чы Көк-кыс безин өрткен апар-тала бир инекке онааштыр 241 кг сүт сап алган турда, Александр Намытай 257 ки-лограммын саап алкан.

Малга дөжүгү-биле хөдөүп, буска ылырадып бээр концент-раттар бар турган болза, анык саанчы оон-даа бедик, кандыг түнелдерлиг болбаа дегна? «Моон сонгаар-ла болзун адыр»—деп, Александр бодап турар.

Колхозтун комсомол комитетин-ге саанчы улау негелдерини са-лып турар. Комитеттин секретар-ы Майя Ленко саанчыларын бдүрүлгө өөредилгезин органи-заатарына дузалаваан. Олче ажил-агыйнын зоотехниктери ба-за сагым салбайн турар. Полит-кнчээл бөлүмү төп фермада бар-даа болза, бо чылын чангыс-ла катал кичээлдөөн. Анаа ССРЭ-нин Дээди Советинин сөөлгү сессия-зынын материалдары-биле та-нышкан.

— Политбөлүмгө өөренир ма-териалдары бодуустун колхозу-вустун амыдыры-биле холбаш-тыгып турарымыс кошкан. Ха-мын ужур — чер ажылдаа бол-гай. Кичээлге колхозтун чер ажылдын байдалын толгаргай анализтөөш, ону интенсифика-цияныче улаган хемчеглер алыр түнелдер үндүргөн болза, кичээл ажыгыт-лаа, сонугура-чыт-лаа турган—деп, комсомол-чу Намытай санадалым.—Тарып турар шөдөринис кол кезин суг-

гат чок, Оон ап турар дүжүвүстү кандыг дээр силер, бир гектар-дан дөрт-беш-ле центнер.

Хөй өстүрүп, төрүүр чүс башка онааштыр хураган ал турары-мыс база дугааладыг. Эки шы-нарыг кошкарларымыс чок. Бө-күрттен садып алган үр-биле хөй тарып боозадырынн четпестери оон билдинип турар-дыр. Му-рякнык дүржүлгөдөн ипердедир ажил кошкан, өөредилге чорувас, биске мындаг уруктук болган—деп, анык малдын шы-на-сеткили илергелеп чугаалам.

Колхозка өөредилге чылымны эгезинде аныктарын келжээки школазы ажыттында-даа, сөөлү үеде мырыял амылдавастан. Комсомолчу кыстын сеткилинге ол база хомудангы болбайн. Аныктарын өөредилгезин органи-заастар дие, бо колхозта чө-чир сангыг башкылар бар. Олар чоңууга билги бээрден черле чаам дивес болгай. Олар-биле харылажыр херек.

Мындаг болганда, Торгаам-нын комсомол организациязы кол-хозчу оолдар, кыстарын чүгөс амылдаарыны кыйгырынга өйлежи берген дие черле шын. А эки амылдаарыга билги, дур-жулга эргежок чугула. Оолдар, кыстары өөредиринче, кижиз-деринче улау кичээлге салыр хер-ек. Материалдыг байлктарын бдүрүп турар кижилер дугайын-да бүгү таламгы сагым салыры чугула.

М. САГДЫ, ЧУРУКТА: Александр Намы-тай. Фото А. НУГУУРАКТЫ.

Хураган-на хураган

«УТКА 25 чылда» совхозтун Ак-Тург салбырында хойжу М. Артаа 1965 чылда малчы-нарын социалист чарыжына-га киргеш, бедиктен амыдыл-ган алган. 100 хойга онааштыр 110 хураганын, хөй бүрүздүн 2,7 кг дукту алыры—ындыг-ла белен эвес.

Чоокку хүннерге чедир төрөөн 433 хойнүч төдүн бурун кама-лап алган. Ам-даа төрүүр хойлар бар.

Чаш хураганнар доруктурарын-га беш сакманшиктер ажылдап, хойжуга улау дузаны чедирп турар. Оларын аразында М. Ар-таа 122, М. Өнер 113, З. Уйчу-пан 88 хураганын ажаап турар.

М. Оскур.

Чүс хойга онааштыр 100 хура-ган алыр дээш хулалгеини күү-сөйр дээш, хойжунун өг-бүлөсү бо үеде шынгым ажылдап ту-рар.

О. Тойлу.

«Искра» колхозтун хойжуу Мөнгүн-Тайганын кадарган хой-ларындан 15 хойнун ийстээ-ринге хойжу аажок өөрүп ту-рар. 250 хойдан 265 хураган алдыган.

Чинге-Дайнын маэстерине оон кадарган хойлары кышты хоу-ашкан. Хойжунун калайын Мө-нгүн Бавуу 8 уругларын нези. Ол он чылдын иштинде нити-ни малын маалдажып, хөй ху-раганын колхозтуга өстүрүп бер-ген. Малчы болгаш хөй уру-галарыг нени март 14-те сонгу-чулар Чөөн-Хемчик район Сове-тинде депутаттыгга сонган.

О. Алдын-оол.

Сөөлгү чыгарыш дургузунда Кызылдың алгы заводунун коллективин аяны-бүрү продукцияны берип турар аларган. Алгы этеп, ону бууду турарынан алдыда, салыктары, ма-йыттарын, керектен түбөлүктөрү болгон ийгилик өскө-дээ хейирлерин массалык-биле бүтүрүп турар.

Мастер Ондар Сундуйнук ууртканы ийик кылар цех заводта кол черин ээлеп, бо бичик коллективтин келгилерин аяныл шагын чоп амыгдар, чиг-атти каннаар болгон продук-

циянын пынары дөшт демисежир кылдыр ча-чыга берген.

СЭПК ТК-нын чаа болуп эрктен Пленумунга долбоорду квартал төнтүзүгө чедир дөрт хонук артаан турда, пландан дашкаар 900 эжеп киле ийикти бүтүрерин ол бригадалар кел-гилерин хулэинген турган. Ону олар күсөдип шыдаанар.

ЧУРКА: алгы заводунун ийик кылар це-гинин бөлүк ачылыныр.

Сөзү болгон фотозу И. ЦЕЛИЩЕВТИ.

Кижизидилге дугайын пленумга чугаалашкан

Бай-Хаак. Борта март 27-де ВЛКСМ районунун пленуму болуп эрктен. Намз четпээрлерин болгон шкодчыларын ортузунга полит-ки-жизидилге аянынын байдалы база ону кижилеринин талазы-биле хем-чеглерин дугайын алаа чугаалам-кан.

Школа намыз болгон шкодчы аныктарын кижизидилгенин тала-зы-биле элден дүрүктөргө факты-ларын районда бар болуп тура-рын алаа илеткел кылган ВЛКСМ районунун бири секретары эш Ударцев пленумун киржикчилерин-ге тааныткан, шкодчылар болгон колхоз, совхозтарда комсомол органи-зацияларын аяны-чорудулганын да-тесттерге, база ону чалышкан алы-рынн талазы-биле кандыг хемчег-лерин алаа чогуурун тодаргай чугаа-лаан.

«Тилелге» совхозта хей аныктар мөөдөттүгүн. Ынза кижизидилге аянынын сула болуп келгенин илет-келдин демелдээрин чөптүг деп

санаышаан, школа намыз анык-тарын ортузунга ол аяныл шыг-гырлар, комсомолчуларын болгон бүгү анык өскенин хей-ниити аяны-лыга, бот-гыныгыр хун чүгүлө, көдө клуб аяныл сегирдинге кий-риштер талазы-биле хемчеглерин комитеттин аяныл кылганым, ында комсомол комитетинин секретары Шамгыр-оол Ондар бөдүнү саналы-га чугаалаан. Шкодчыларын кел-гилерин төлөткөт хаматтарын кылдыр кижизидер талазы-биле көсүк аяны-ларын чорудуп, пионерлер болгон комсомолчулар ортузунга массалыг хемчеглерин чедикшигин аяныл келген элестер ортукма шкодла ба-ныктарын комсомол организаци-яны дуржулганын оон секретары Фи-на Олева чугаала берген. Ынза совхозтун комсомол комитетинин се-кретары Байыр-оол Сандалпан пле-нумга база сөс ап, совхоз бүдүрүл-генин аныктарын болгон комсо-молчуларын киржилгенин дуга-ын өөрүнгө илеткээ.

СОЙГАЛАП ИЛЕРЕТКЕН

Эртин районунун партия-күрүнө контроль комитети районун район төдөдө стовоалынын аянылган хаматтарын чорутканынын түнел-лине, ында улуг четпестер бары иле-рэн болгон хыналданын түнел-ли комитеттин хуралына чугаалам-кан.

Районун стовоалы бөдүнү мур-нунда салдыган сорулгарларын че-дикшигин күсөдип шыдаар арга-ларын турган-ла, ону ботандыр-байн турар. Стотоалы чонун четпес хандырын, аянынын культуранын куду денелте тургузуп, чедикшиг дөжжиз дөжгөргөй өсө болуп, че-ми куду шынарды кылдыр белеткеп турарынан алдыда, чедикшикчилер-

ни мегелээр чорукче кирип, бургулуг чорукту кылып турары сойгалатты-ган.

Стотоалы аянылгачтарын (эрге-лектич эш Калаа, поварлары эштер Павлова биле Татур) чедикшикчилерин мегелээрлерин аптыг арзынын тип, ме-ниоу четте демелдээрин, чүгө че-минин адым, өртөн айыткаш, чедикши, оон холуксазынын дөжжизин база чедикшик бичимче алганда, оон өртө-нүн казылдагы болупун бичивейн турган. Чалжээ, быгырган колбасын 75 граммнын орунга 55-ти, оон хо-луксазын (макарону) 150 грами-

МААДЫРЛАР МЫНЧААР ДАЙЫЛДАЖЫП ТУРГАН

Чогаалчы С. С. Смирновтун «Брест шивээзи» деп номундан бо эгени алган. Ол номну 1965 чылда журна-листка болгон публицистика талазы-биле Ленинчи ша-налга кириер кылдыр сүмелзэн.

дораан тарап турган. Ол медеэ да-йынымырга күштү мемен, олар бот-тарын камгалаан чедирин дээш шудургу туржуп, дайында хары со-гушкундарын улам-на дошкуралып турган. Дуза дугайында дамыр чуга-лаа болгончок-ла меге болуп тура-лаа, дагын дыналган келер санымда-ла алаа шуут бүүрөй бээрлер.

Бир-де катан шивээ кыры-биле бистин ирак ужулар бөмбөрдөрө-шктеринис эртерге, оларны дораан-ла дажындаан билин каанар. Каш минута арктенде бастын чүктө бир-де ирак чедир, Буг хеминин ында-ла эң чоокку демир орук бедирин-ниг казында ирак частышкын-ларын дыналгыга совет самолёттар дай-зынын эшелондарын бомбалап тур-тарын шивээде кижилер шушту билип кааш аажок өөрзөн. Кижилер сураа-ла алгыржып, чамык чедирге дай-зынын талазынче ол аянырга, гитлержилер дүрөтүп үнгөн, оларын артиллериялы ол дораан-на шивээни катан боолай берген.

Оон соонда удааа хүндүс шивээ кырынга бистин шугуредекти самолёт-дузус көстүп келген. Дын чамыс совет самолёт ирак фронтундан канчыл ужулуп келгени ол ийик, булут ара-зында хенертен көстү хонуп келгеш, Топ ортулук кырынга чавызан бат-каш, бир дескингеш, байыр чедир-ген шинчи-биле чалгынарнын чай-гаарга, мына аргым совет сылдыс-тар көзүлгөн. Бөрүп магадан, «ура-дөө күштүг кыгылар бүгү шивээни чиргилээрлик, сарылардын сиргилээрлик, машиналарын дажжы шалтыктаа-лаа, ол хей үн-нери ужулукчу дыннаан дег сагын-дырган.

Оон соонда кымыгар талазында каш «мессершмиттер» кылыгып келгилзэн. Сымдырып келген дай-зынарже үзүктөл чок боолавышаан, шугуредекти самолёт булуттарже камгалаанын, улам бедип үнүп, чөөн чукте улам ырааш, адал сөөдүнө, дээрже барзаны көзүлбей баргыже чедир кичээни оожумнаан шивээде чүс-чүс карактар халзэн сеткил-биле хайлаарга түрүп калган. Мы-чала-даа ол хүнүн бадыр шивээде онза көдүрүшкүн-биле дайындам-кан, харын балыгалаган хей-хей ки-жилер бедип винтовкаларын туткан, камгалап шугурунче үлгүп үнүп келгилзэн. Бүзүлгөттөргө гаринзон-ну сөргөдир, дуза чедирер ирак өвөс деп чүвени билин дээш, ко-мандылар чедир дөжжиз чамыс само-лётту чоруткан-дыр дээрлениг кым-даа чигиниш. Кандыг, чүгү-даа бол-ган чүве болза билинмес совет ужулукчу шивээни камгалачкыла-рын чаа күште сорул кирип, кам-галалдыг чедикшигинин доостурткан оларга элзэн үеде быжыг бузурелди берип шыган.

Индиг-лаа болза, шаг-уе эртин турган, дуза-даа сураг, ычтанаш фронтунда байдал он дээрлениг бистин шериглеринисе таарымча чок болуп турар-дыр деп чүве билинип орган. Ичтанаш, дузалаттар боор дээрлениг бузурелдери кижилер бот-тарын албаан-ла турар, хун келген түдүн-на ол напалашкын: улам чиг-индеп апар чыдарын кижж бурчул сеткинде билип гелзөн. Ынчаарга кандыг-бир кижж чигинген сөс элп-терге, ону өөрү каржым-биле үе шаап каар. Бүзүлгөттөргө ийерин аразынга демиселдин бергелерин чү-

гаалавас, тилелгеге бичи-лаа бу-зурел чок чорукту болдурбас деп, кым-даа чугаалап көрбөс бүдүп не-гелде тургустуна берген дег апар-ган.

«Чүгү-даа болуп болза, эчизинге чедир дайындамчы бис». Кайла-даа бижиттиниш, кым-даа аас-биле чү-гаалаваан, ол шиптир шивээни камгалачкы бургузуну чүрөгө бу-дүү четтип быжыгып келген. Ботта-рынын шериглеринин шуут үе кир-дирген, даади командирларын кан-дыг-даа дужалалбаан, бичи гар-инзон бөдүнү сорулгарын меделер билген. Шивээ үр камгалаанга ту-дуп, оон ханаларынче тыттырып келген дайыннын полктары фронт-уе дейгит барбас болгай. Дайынын шаап халлаар күжүн, бичи-лаа бол, суларары талзээ, улам шудургу де-мисежир, шаг-уени ойнап азыр, дайынын күжүн мадаа, оон халы тымынча чардыктырары, дайынга болдунар-ла шап-биле улуг когарал-ды чедирер чугула аларгын ол-дур. Улам-на калышкымын, улам-на дилим, улам-на чүткүлдүг дайыла-жыр, ычтанаш амы-тынын халас ыт-пас дөни ол-дур.

Ычтанаш олар өзүмүн өжөөнүг бу-биле калган көр чорукту иле-ретпийаан, онза калды-дошкун, жас-түп көрбөс шудургу чүткүл-биле да-йындамчы турганнар.

Каш катан балыгалаган хирел-де-ле, олар боозун холдан салбай, өөрүчү аразынга дайындамчы ар-тын калыр. Хан ынген бичилер, пөс быжымалары-биле шарып каа-ш, ханы тәктүп чылар хирелде олар, сөөлгү күжүн үндүрүп, чы-лаа хүндүс-лаа үргүчүлөп турган. Миналар метр чег болганын-на ыла-зылаалы-биле чара шаап, казары-ларын түбүп ханаларын бузду-лар кылдыр тогалазын, кышларын шыгыр демилерин салбарарып, шивээ иштинге дозу дег дүжүп тур-

гулаан. Дайынын алтыг калыбрыг халдакчы пушкаларын, шивээ туз-дугу турган тапарылгалар халы эвөс. «Байырлыг эштер, «Мэи өжөөнүн алынар!» деп кыйгынын шивээни камгалачкылары ол хүн-нерде хей катан дыннаар, ычча дөи дораан-на боо дөжжир.

Шивээ халлаашкыны камгала-лап турган гитлержи генераларга болгон офицерлерге бузүлгөттөргө-нерин хенертен көргүсөк ымыг чүткүлдүг уураланышынын ол дай-зынарнын кымын хайдыштырып турган. Шаап халлап турган нем-ц фашист армиянын мураакчы кел-Министия «желез». Смоленск биле Москва талазынче ычналан бар чор-да, ол-ла генералдарын болгон офи-церлерин келестери мадаа, совет черин баштайгы метрлеринге до-жаап турган. Фронтта шаап хал-лаан шеригер тилелгенин, демел-леттирип, ордендер ап, хоорайларга болгон суурларга үкө погуп турда, мадаа, Брест шивээниг ханаларыга, ханы тымыла немеп офицерлер чүг-лөс совет дайышкынын жасас окта-рынга хаз шалтырып турган эвөс, ханалы боттарынын командирларын коюлдуур-де ханмаа чеме-халык-дындамчы турган. Шивээни чүгө ал шыдабай турар силер деп гитлержи командирлар чедир бо-ла негей бээр, ол негелдени аяны хүн келген ту-дуп көрбөс шудургу чүткүл-биле да-йындамчы турганнар.

Каш катан балыгалаган хирел-де-ле, олар боозун холдан салбай, өөрүчү аразынга дайындамчы ар-тын калыр. Хан ынген бичилер, пөс быжымалары-биле шарып каа-ш, ханы тәктүп чылар хирелде олар, сөөлгү күжүн үндүрүп, чы-лаа хүндүс-лаа үргүчүлөп турган. Миналар метр чег болганын-на ыла-зылаалы-биле чара шаап, казары-ларын түбүп ханаларын бузду-лар кылдыр тогалазын, кышларын шыгыр демилерин салбарарып, шивээ иштинге дозу дег дүжүп тур-

гулаан. Дайынын алтыг калыбрыг халдакчы пушкаларын, шивээ туз-дугу турган тапарылгалар халы эвөс. «Байырлыг эштер, «Мэи өжөөнүн алынар!» деп кыйгынын шивээни камгалачкылары ол хүн-нерде хей катан дыннаар, ычча дөи дораан-на боо дөжжир.

Шивээ халлаашкыны камгала-лап турган гитлержи генераларга болгон офицерлерге бузүлгөттөргө-нерин хенертен көргүсөк ымыг чүткүлдүг уураланышынын ол дай-зынарнын кымын хайдыштырып турган. Шаап халлап турган нем-ц фашист армиянын мураакчы кел-Министия «желез». Смоленск биле Москва талазынче ычналан бар чор-да, ол-ла генералдарын болгон офи-церлерин келестери мадаа, совет черин баштайгы метрлеринге до-жаап турган. Фронтта шаап хал-лаан шеригер тилелгенин, демел-леттирип, ордендер ап, хоорайларга болгон суурларга үкө погуп турда, мадаа, Брест шивээниг ханаларыга, ханы тымыла немеп офицерлер чүг-лөс совет дайышкынын жасас окта-рынга хаз шалтырып турган эвөс, ханалы боттарынын командирларын коюлдуур-де ханмаа чеме-халык-дындамчы турган. Шивээни чүгө ал шыдабай турар силер деп гитлержи командирлар чедир бо-ла негей бээр, ол негелдени аяны хүн келген ту-дуп көрбөс шудургу чүткүл-биле да-йындамчы турганнар.

Каш катан балыгалаган хирел-де-ле, олар боозун холдан салбай, өөрүчү аразынга дайындамчы ар-тын калыр. Хан ынген бичилер, пөс быжымалары-биле шарып каа-ш, ханы тәктүп чылар хирелде олар, сөөлгү күжүн үндүрүп, чы-лаа хүндүс-лаа үргүчүлөп турган. Миналар метр чег болганын-на ыла-зылаалы-биле чара шаап, казары-ларын түбүп ханаларын бузду-лар кылдыр тогалазын, кышларын шыгыр демилерин салбарарып, шивээ иштинге дозу дег дүжүп тур-

ОЛАРНЫН ОРУУ ДЕЛГЕМ

Чонун материалдыг чаагай бай-далы өтүп, культурут денелде бе-дик, бедик мергелдиг өмнелте ду-заламчы тургустунганын-биле хул-баштыр база бузурелге күш-ажыл камгалалынын дугайында болгон техниканын айыыл чок чорутуун дугайында хун бурү сагыш салымы-кынын ачымында бистин чүртүвүс-та кижилерин карак көзүлбестер чоруту дыка өвөжжөө.

Совет Эвилелинде карак көзүл-бестерин ийитилелин тургускан чо-рул Коммунистг партиянын болгон Совет чазактын кижилер дугайында улуг сагыш салымыкынын иле-рөзшкениннин бирээи болур. Ка-рак көзүлбестерин Бүгү-россия ийитилелин тургустунганын дээр ам дөрөн чыл болуп турар. 1925 чылдын апрель 6-11 хүнеринде ка-рак көзүлбестер ийитилелин бири-ги стезиди болуп, ийитилелин үс-тегын бадылап, уауртуу органдарын сойган.

Карак баксыраанын талазы-би-ле инвалит болганынын дугайы-нда Коммунистг партия болгон Со-вет чазак-улуг сагыш салып турар-Карак баксыраан инвалит болганнар чигилдерин тыгып турар. Чи-

Одаар ыяш белеткели

Улуг-Хем районун Хендерге эге шкоданын одаар ыяш белеткели организаци чоруп турар. Одаар ыяш белеткелине «Д-54» деп 2 тракторун, хүнүн-не доктаамал аянылгач 4 кижини быжылган. Сөөлгү хүнерде 145 кубометр ыяш-ты халп тургускан. Ыяш белеткелин салыр ууртукчулары эки органи-застан.

Д. АРАПСАЛ.

Ол-ла районун Булун-Терек 8 чыл шкоданын одаар ыяш белет-кели белеткеп бөрүн ала-делер, сууртун чурттакчылар шиптир-лээр. Школа чалычы ыяш сөөр-түр-биле 5 тракторун быжылган. Ол ыяш даштанар хүнерде ше-фтерин организастап турар. Чокта-чаа бир даштанар хүне 45 кубо-метр ыяш белеткегилген.

С. САРЫГ.

Өвүрде «Коммунистг орук» кол-хозтун Монтуг Данилова баштаган одаар ыяш белеткээр бригаданы Бо-ра-Шайын арганында аянылган ту-рар. Бригада 1600 кубометр ыяш-ты белеткээрин хүлээнгеш, каш-ла хө-нуктарын иштинде 750 кубометрн тургускан.

Д. НИМ-ООЛ.

Улусчу контроль ботанылада

районун садыг килдинин эргеле-чиз эш Ханды биле стотоалы эрге-лектич эш Калаа ону чалышкын че-минчеглерин албайн келген. Ко-митеттин хуралында херекти агары-рын оралажып турганын буруу шөп-каш, оларын доштукан болгон чөп-ку үеде аяныл өдө тургузары даас-кан. Повар эш Павлова чем салыч-кымаа коллективте аянылгачтар тур-гар Эмбейкей деп кижин бөдүнү тур-гуз-биле кирип, чедикшикчилер-ни мегелеп турганын дээш, алаа хем-чег хулэдерин райпо баштар чери-ниг даргазы эш Идамга дааскан.

А. КРУГЛОВ.

жээ, карак баксыраа-даа аяныл-ган инвалиттерге аяныл хүнүн 6, шап кылдыр кымырып, 12 аяныл хүн-нүг немелде шөлзөн чыл бүрүде тыгып, аяныл төдөвиринин үндү-рүдөн хосталып турар. Ол ыяшкын инвалиттерге хоорай ийити-лин транспорту-биле халас чорут-тар. Карак көзүлбестерге тускай парлаан сабыра литератураны болгон ча-гааларын почта-биле халас чорутар, радио точкаларын халас аянылгач чижиктиг эргелерин тыгыр. Дөди болгон ортукма тускай өөредиле черлеринин карак көзүлбесте студенттеринин стипендиян карак көс-түп студенттеринин 50 хуу хей кылдыр доктаамып турар.

Карак көзүлбестер күрүнө пенсия-зын чигилдиг негелдээр-биле алыр. Аянылган турга-лаа карак баксыраанга пенсияны аяныл төдө-виринин түндүгөн хаматтарыга чок-ка дозу хемчээ-биле төлөп бээр.

Карак көзүлбестерин күш-ажылга таарыштыр тургузарынын кол ба-зазы болза ийитилелин өөредиле-бүдүрүлге черлери болур. Идиг черлерге олар профессионалдыг өө-редилени эртин, тускай мергелжи-ди ап турарлар. Карак көзүлбесте-нерин күш-ажылга таарыштырар чүгө өөредиле-бүдүрүлге черлери-биле кымгаралатканын турар. Ка-рак көзүлбестерин аргазында, дэ-ли болгон ортукма өөредиле черле-ринин башкылары, эртем аянылгач-чылары, юристер, лекторлар, муз-икантылар, шугуучулар, чогалчылар, композиторлар бар.

Карак көзүлбесте академик Л. По-втаргин, геолог-минералдыг эртем-терин доктор В. Тихомиров, физика-математика эртемтеринин доктор А. Витускини, химия эртемтеринин доктор В. Гисин оларын болгон өө-дө-лаа өскелерин аттары Совет Эвилелинде калаа-биле сурагыл. РСФСР-ын уран чүтүлгенин ал-дарыг аянылгачкы композитор И. Поликарпов, республиканын ал-дарыг артист баянст Н. Паницкий,

Совет кижилерин материалдыг чаагай байдалын чалышкын чокка көдүрүп дугайында партиянын, кү-рүнени сагыш салымыкыны соци-ал хандырылгада илереп турар.

Колхозчуларын күрүнениг пен-сия хандырылганын кириер дуга-йында Хоойлугу Совет чазак 1964 чылда хүлээн алган болгон бо чыл-ды эгезинден бээр пенсионер кол-хозчулар күрүнө дузаламчыын ап эгелзэн.

Чоктаа чза Кызыл хоорайныг пенсионерлеринин хуралы болган. Алаа социал хандырылганын хоорай килдинин аянынын дугайында килдиз эргелечиз эш З. Сагаачи-нин илеткелди дыннаан.

Бо чылдын январь 1-де хоорайда 3933 пенсионерлер бар болган. Эртен чылдын дургузунда оларга төлзөн пенсиянын түнү 1 миллион 307 мул 458 рубль четкен. Хей уургаларыг болгон деп 916 негелге 76.208 рубльдин пособиезин төлзөн.

Социал хандырылга килдинин штаттан дашкаар инструкторларын болгон активтин күжү-биле пенсионерлерин амыдыралынын материалдыг байдалын хынал көр-гөн болгон күш-ажылдын база да-йынын 42 инвалиттеринге бир угда бээр дузаламчыны көргүсөк. Республиканын Дөди студент кол-лективин пенсионер С. А. Халбин-ковтун, күрбанк коллектив Ала-

Москванын күрүнө филармониязы-нын пианист-мраакчы Л. Эзенин, шугуучу Э. Асасов чижиктиг сура-гыл кижилер карак көзүлбестерин аргазында бар. Москвада Ломоносов аттыг күрүнө университетинде бедип карак көзүлбесте 12 башкылар аяны-лап турар.

Карак көзүлбесте ийитиле-лин баштаар черин бистин рес-публикага тургусканын дээр бо чылдын беш чыл болур. Оон баштайгы сорулгалы болза карак баксыраан инвалит болурларын илеретип бол-гон оларын ийитилелге хандыдары турган. Карак баксыраан инвалит-терин хандырылганын кижилер со-рулга-биле республикада беш эге ор-ганизациалар болгон 22 дузалар бөлүктөр тургустунган. Карак бак-сыраан инвалиттерин ийитиге аяны-гыг аяныл таарыштыр тургузары-ныч баштаар чед чугула кичээлге салып турар. Ол сорулга-биле 1963—1964 чылдарда карак шуут көзүлбесте 10 кижини Бийскеде аяныл кылар арганын катан тургу-зарынын шкодчылар чоруткан. Олар ында бот башкарып кылмаштары-нын, күш-ажыл кымырынын болгон күш-дамыр белеткелинин аргазында болгон амыдыралга эргөжөк чугула өскө-даа чанчыларга өөрөнип тур-рлар.

Бистин республикада ам үеде ка-рак баксыраан болгон Б бөлүктөр-нин 107 инвалиттери коммунал аяныл-агынын черлеринде, албан черлеринде, колхозтарда болгон сов-хозтарда ийитиге аяныгыг аяныл кымып турар.

Аяныл таарыштыр тургузарын аянылгачкы Кызыл хоорайда ка-рак көзүлбестерин бүдүрүлге четин тургускан. Карак баксыраанар ында сазын пакеттер белеткеп, аяны-агыг сумкаларын аргымы аянылар-ын кымып турарлар. Карак баксы-раанарын аяныл таарыштыр тургу-зар аяныгыгын эки-шиптирлээр сорулга-биле Кызылга бүдүрүл-ге комплексини тузар чөпшөөрлөдө

А. ДЕСТАТИН.

карак көзүлбестерин Бүгү-эвиле ийитилелин Тыва республикада баштаар черинин даргазы.

Хей-ниитиге даянмышаан...

Совет кижилерин материалдыг чаагай байдалын чалышкын чокка көдүрүп дугайында партиянын, кү-рүнени сагыш салымыкыны соци-ал хандырылгада илереп турар.

Колхозчуларын күрүнениг пен-сия хандырылганын кириер дуга-йында Хоойлугу Совет чазак 1964 чылда хүлээн алган болгон бо чыл-ды эгезинден бээр пенсионер кол-хозчулар күрүнө дузаламчыын ап эгелзэн.

Чоктаа чза Кызыл хоорайныг пенсионерлеринин хуралы болган. Алаа социал хандырылганын хоорай килдинин аянынын дугайында килдиз эргелечиз эш З. Сагаачи-нин илеткелди дыннаан.

Бо чылдын январь 1-де хоорайда 3933 пенсионерлер бар болган. Эртен чылдын дургузунда оларга төлзөн пенсиянын түнү 1 миллион 307 мул 458 рубль четкен. Хей уургаларыг болгон деп 916 негелге 76.208 рубльдин пособиезин төлзөн.

Социал хандырылга килдинин штаттан дашкаар инструкторларын болгон активтин күжү-биле пенсионерлерин амыдыралынын материалдыг байдалын хынал көр-гөн болгон күш-ажылдын база да-йынын 42 инвалиттеринге бир угда бээр дузаламчыны көргүсөк. Республиканын Дөди студент кол-лективин пенсионер С. А. Халбин-ковтун, күрбанк коллектив Ала-

Совет кижилерин материалдыг чаагай байдалын чалышкын чокка көдүрүп дугайында партиянын, кү-рүнени сагыш салымыкыны соци-ал хандырылгада илереп турар.

Колхозчуларын күрүнениг пен-сия хандырылганын кириер дуга-йында Хоойлугу Совет чазак 1964 чылда хүлээн алган болгон бо чыл-ды эгезинден бээр пенсионер кол-хозчулар күрүнө дузаламчыын ап эгелзэн.

Чоктаа чза Кызыл хоорайныг пенсионерлеринин хуралы болган. Алаа социал хандырылганын хоорай килдинин аянынын дугайында килдиз эргелечиз эш З. Сагаачи-нин илеткелди дыннаан.

Бо чылдын январь 1-де хоорайда 3933 пенсионерлер бар болган. Эртен чылдын дургузунда оларга төлзөн пенсиянын түнү 1 миллион 307 мул 458 рубль четкен. Хей уургаларыг болгон деп 916 негелге 76.208 рубльдин пособиезин төлзөн.

Социал хандырылга килдинин штаттан дашкаар инструкторларын болгон активтин күжү-биле пенсионерлерин амыдыралынын материалдыг байдалын хынал көр-гөн болгон күш-ажылдын база да-йынын 42 инвалиттеринге бир угда бээр дузаламчыны көргүсөк. Республиканын Дөди студент кол-лективин пенсионер С. А. Халбин-ковтун, күрбанк коллектив Ала-

Д. РЫЛОВ.

Хоорайныг социал хандырылга килдинин коллективин коммунист-тич күш-ажылдыг коллективинин ады дөшт демисежир турар.

Ынчалза-даа килдинин аянылган чедестер барын алаа айтп хер-рек. Килдиз пенсионерлерини чурт-талга болгон бүдүрүлге амыдырал-ын эки хынал көрбөй турар, соци-ал хандырылга аянылгачкы талазы-биле таймалыр-массалыг аяныл алаа кошкан, албан чери-ниге келген кижилерин хүлэп алырын организастаан чедес.

Пенсионерлерини хуралына чүве чугааламкан коллективин аяныл амыдыралында чедестерин чалы-дыр күзөлдү илеретип саналган.

Хуралдын киржикчилери—күш-ажылдыг хоочун кижилер, хоочун коммунистер, хамат аянынын болгон Ала-чурт дайынын кир-жикчилери америк империалисттерин Вьетнам Демократтиг Республи-кага хүр бузар-бак дайын үүлө-дөдөгүн буруу шаап, америк шер-иглерин Вьетнамды үндүр дуга-йында чөптү негелде боттарынын үнүн калтыштырганнар.

ВЬЕТНАМ ДАН ХОЛУН ЫРАТ!

Чурттуң хоорайларында болгаш көдээзинде митингилер

Вьетнамда америк дайынчырактарынын араатангын үлгүлөгилерине уурданышынын хай кижир кичиреги митингилер бугу чуртта эртин турар. Совет кижилер АКШ-тын империалисттик бөлүктөрүнүн үлгүлөгилерине килеңкээшкенин чагын үн-биле илгерилей турар. Ажылчылар, көдээ ажыл-агыйнын ажыл-ишчилери, инженерлер, техниктер, албан-ахчылар, бугу намыс-харын болгаш профессорларын кижилер агроспорларын килеңкээшкенин биле буруу шаап турар.

— Муруну Вьетнамга америк империалисттерин хоран бүдүмдери амыгдаларын эгелээ дугайында медеэ чаагы сепкилди бугу кижилерин килеңкээшкенин болдурган—деп, Туркмен ССР-нин Мургаб району «Коммунизм» колхозунун даргазы Хирсан Джумаев мелегезин.

Минск областын харызаанын Борисов бөлүктөрүн амыгдаларынын, № 5 Кокчетав автобазанын болгаш Кисетин № 1 иди фабрика-аппараттарын, башкы университеттин студенттеринин, оск-е-даа дыка хой бүдүрүлгелерин, албан чараларын, организациаларын болгаш өөредилге чараларын

ажылдакчыларын митингилерине саал берген бугу кижилер Вьетнамдын Демократтик Республикасынын деңгээлине калчааран америк дайынчырактарын кызып турар агаар халдаашкынын дугайын килеңкээшкенин биле чугаалат турганаар. Вьетнамдын улзун бодунун хамаарышпас чорун болгаш хосталгазын камгалап алар дээринге чайгымыш чок бузурдиди совет кижилер илгерилей турар.

— Хосталганы дөңгү-биле бектеп болбас, Вьетнам улзун бодунун хуу-салымын болу шиптирлээр эргелет. Вьетнамдын черинден үнүп чорунар, интервенциялар—деп, дашчы Н. Шадыев «Душанбестрой» трестин коллективинин митингизинге чугаалаан.

Бодунун чагыс чер чурттугаларын мурунуга чүе чугаалап тургаш, Приморск крайын Уссурийск районун «Октябрьнун тугу» колхозунун бригадир эш Ермачкин мелегезин: «Пентагонун башкарыкчылары көзүбүз араатангын чорукка четкен. Олар хоран газтарын амыгдаларын эгелээ. Ынчалза-даа бо бужар-чүдөк дайынга агроспорлар буураашкына таваржырлар». Крайнын Ханкай, Спасск, Иманск

Тыванын чурунчуларынын баштайгы съездин болуп эркен. Аңаа тураскааткан чурунтар делгезин республиканын хөгжүм-шии театрына аныктан. Тыванын чурунчулары уран чурулга, графика болгаш скульптура талазы-биле амыгдаларын делгезин.

Фот. С. ФЕОТИСТОВТУУ.

Удурланышынын күчүлүгүнү чаңгыланат турзун!

ПРАГА. (СЭТА). Тайбынчын Бугу-делегей Чевуелинин президентизи профессор Джон Берналдын тайбынч талалачыларынын организациаларына чоруткан амык чагазын Тайбынчын Бугу-делегей Чевуелинин секретарлары Н. Матковский болгаш И. Шолье олар Прагага парлаганын талалачыларын даңчыдып берген. Америк болгаш муруну-вьетнам чепсектерин кутарын Вьетнамга амыгдаларын болгаш америк самолёттар Сонгу Вьетнамга чак халдаашкынын кылып, «таварышкан-на черлерин кара туралында бомбалап, адып бооп турарын» Джон Бернал ол чагазында буруу шаап турар.

Ондактыг, кижизиг эвес болгаш баш муңгаш ол кемчелер болза Вьетнамга дайын «калбартырынга» чаа чада болуп турар-дыр деп, Джон Берналдын чагазында чугаалаан. Берналдын бизнести болза: «Америк чепсектер кутарын болгаш оларын муруну-вьетнам чалчаларынн бургузун-биле муруну-вьетнамдын таваржып турары халаптыг кычыгдалар болгаш үрөгдөшкөндөр бугу чонга уур улаңган шуут-ла уузаакчы чорук болуп турар-дыр».

Каттышкан Штаттарынн чазанын дайынче-харандыгып чүткүп турарын делгези дүрүзүшкенин биле, көрүп тур. Оң политиказын хай-хей чурттарынн чазактарынын таланын шүгүчүлөп сагындырып турар, ындыг чурттарынн аразында Франция, Индия, Совет Эвилели, Кыдат, Афганистан, Пакистан турар турар, ол-ла үеде АКШ-ол ол политиказы Бугу Азияга болгаш бугу Африкага чүдөк-бужар чүдөк болуп турары маргылдаа чок. Бугу-делегейнин шылгараңгай политикагын амыгдалары, оон иштиде КНО-нун чингине секретары У Тан бодунун ууралышынын илереткен, ынчаарга бугу Европада, Сонгу Америкада болгаш Муруну Америкада тайбынч талалачыларынын организациалары ол политиказын боттарынын буруу шаап, аңаа килеңкээ турарын үзүктөл чок илеретип турар.

Тайбынч талалачыларынын бугу организациалары ол фактыларын эки билер болгаш оларын хай-хей чыскааларын кылып турар. Бичи болгаш арес-динди чурт болу Вьетнамды Американын калчаар амыгдал турарынн дугайын, американын ол чүдөк-бужар чорунун дугайын бугу делгези дынаан турар ужурулуг, бугу делгези Американын катан буруу шапкан турар ужурулуг.

Бир эвес Каттышкан Штаттарынн чааза Вьетнамга уур бодунун дайынны соксатпас, бодунун шуут-ла кижизиг эве халелешкенин чок кылбас болгаш бодунун келир үезин болу шиптирлээринин арганын вьетнам улзуска тыгыспас болза, делегейнин арын-нурунне кажан-даа арыбас чүдөк-бужар чүдөк чыгышынын ол. Бир эвес шак ол ужурун чок агрессияны чок кылбас чүе болза, ол агрессия бугу-ле Муруну-Чевеи Азияга болгаш херек кырында бугу делегейге кыжанып турар-дыр».

Бугу чер бөмбүрээдин кырылга удурланышынын күчүлүгүнү ам болуп негелдээр чаңгыланган турзун дээп, боттарынын бугу күженишкенин салырыне тайбынч талалачыларынын бугу организациаларын, делегейнин, динтер аайынын, национал болгаш чер-черин бөлүктөрүн Джон Бернал кыгытып турар.

Маадырлар мынчаар дайылдажып турган

(Эгези 3-жү арыйда).

Дайын баштайгы хунерден-не эгелеп шивээже совет дайынчыларын болгаш командирлерин хейин кеткен, боттарынын агенттерин чорутуп турган. Олар чамдыкта боттарынын немертеге туттургаш дескен кижилер шиптирлээр көрүстөр даян хоралачылар-даа болгаш, ынчангай бузгалеттеринин сатыгыш-сеткилин ундардырын орадашкан, коргуп дивизор чорукту бар-ла шаа-биле тардып турган. Олар чамдыкта делеп келгеш, шивээжин камгалакчыларын артында бооп турган ачык үрөгдөшкөндөр-даа болуп турган. Ынчалза-даа боттин шериглеринин дайыннын шуртукчуларын ылгап биле бергеш, оларын тулуп ап, тузуктап турган.

Шивээ кырынга хунун-не бөмбүрөшкөнтөрүн соон дайын, шалкыпканын чорутуп бичи самолёттар көстүп келгеш, хуудустар октап турар апарган. Беринге баш уур парлан каан ол хуудустарга герман шеригтер Москвадан эжелеп алкын, Шериг Армия дүжүп берген, мөөс солгаары уурданышынын болза чок болуп деп бичи каан болуп. Оон соонда шивээжин гарнизонунга шуут бижан хуудустарын октай берген, бузгалеттерин кижилерин эрес-индим, турушту чорутуп, делгезээр, делгезе чорутканынын амык чорун бузурдирин орадашкан болгаш шивээжин камгалакчыларын «хуудуу-биле» дүжүп бээрин ол хуудустарга бижан. Ындыг болза-даа ол кыгытырларга шивээ от-биле харылаан.

Тулушунунар нымд бээр ара-зында, шивээжин аңгы-аңгы черлеринге таарыштырып каан, ынчакыр динилер немер радио установкалар амылдай берген. Олар гарнизонга кыгыгыгынын даңчышын, дүжүп берген кижилерин шүтүтүн «эки көрүп, ады-чөм бээрин, балыгданган кижилерин аңгы-аңгы эжелеп-жарган» аазаан. Ынчалза-даа ол кыгытырлардын аяны хун келген тулун-ла улам-на кыжаланган херкеж шилеп, каан гарнизон чартып каан ады бугу шак иштинде боанын азынын даңды амыгдалар көгүдүшкүнүр уурашкында биле содунуун турган, дайын оон соонда шивээжин чер кырында уузаак болгаш оон

ДАШТЫКЫДАН ДОПЧУ МЕДЭЭЛЕР

— БЕРЛИННИН Гумбольд аттик университетин ол университеттин медицина доктору деп хундугуп эртем чадазын совет эми-космонавт Б. Б. Егоровка тыгыскаан.

— «БИСТИН» улзус демократиялыктан 20 чылы деп делгезиле Будапештиде амыгдал болгаш улзус-демократтыг бугу-чурунун тыгыскаан, бижыкан болгаш хөгжүлгөсүнүн төгүтүлүгүн дугайын ол делгезиле чугаалап турар. Фото-чурунтар, документтер, плакаттар болгаш өскө-даа делгизирлер ол 20 чылын иштинде венр улзусун эркен улзун орун базым бурундел илеретип турар. Делгизилерини област болгаш район төгөрлинде, клубтарда, культура бажынарында баа алыжыкан.

— КӨШКӨН көрөлөр олдурган сууно Япониядан Чонжын портта (КУДР) келип келген. Моон муруну-да Японияга турган болгаш төрөз чуртунче эл чаларын күзөөн херек хамаатыларын 123-ху бөлүгүнн келгени ол.

— КОНГОНУН найсысалы Леопольданын карт 28-те чорудар дэи сонгулданы Чомбенин чааза сонгаар-латка, Ол шиптир болза Чомбенин бугу-чурунун хуудун, меге сонгулданын херек кырында буурап дүшкөн болуп.

— 1965—1966 сан-хөө чылында камгалак болгаш полициягы күштерин ажаала-делгезиле Муруну-Африка Республикасын чарыгдалары эркен чылы-биле делгизире 570 муң фун стерлингке көвүдээр. Чүгөсөөлү чеп чыларын иштинде беэин Муруну-Африка Республикада камгалак чарыгдалар барык алды катан көвүдээр.

— АНГЛИ найсысалдыг школаларын 1900 чыгаш башкалары, амыгдаларын бекитерин негезин шаан, Лондонун төп куудумчулары-биле эркен. Чыскаал доозулган соонда олар митингини эртерип, боттарынын негелдери «дегизин резолюцияны аңаа чүдөп алганар».

(СЭТА).

Ужар чүүл үлөтпүрү дайын чепсектерин кылып турар

ТОКИО. (СЭТА). Япониянын ужар чүүл үлөтпүрүне чагыларын эи хейи япон шериг албан черлеринде болгаш ол чуртта америк чепсектер кутарын кирип турар.

Даштык сазыг болгаш үлөтпүрү министрствозунун мында парлан үндүргөн сан-медээлери эгелээр аларга, 1964 чылда Япониянын ужар чүүл үлөтпүрүнүн продукциязынын инини өркө-үчөри 2810 мен азы 202 миллион кире доллар болган. Оон-биле

кады Япониянын национал камгалак эргелешинн чагыларын, эгелээр 60,690 миллион мен түнүгү ажылды (1964 чылда «Ф-104» деп 101 кыдыкы самолёттарын бүдүрүп үндүргөн), америк чепсектер кутарынн чагыны эгелээр 1960 миллион мен түнүгү ажылды күткөктөн. Өскө чыгыкчыларын болгаш дашкаар үндүреринин үлүгүнө оонажыр продукция чүгө 10 миллион доллардан биче-ле ажык болуп турар.

45 минута бүрүзүн чөп ажыглап тургаш...

Ак-Туруг сес чыл школазында турганын коммунист кижизилдигинин талазы-биле кандыг амыгдал чорутуп турарын чугаалааскаан. Школанын башкылар коллективин 1964—1965 өөредилге чылында кандыг-даа эртемте башкы бургуз бодунун арга-дуржулганын хун бургуз бекитип тургаш, 45 минута бүрүзүн чөп ажыглап, өөреникчилерин кылып ботур амыгдаларын анык бургуз херектерге эртерип, оларын эртем-билди дээп сонугураалын, теоретиктиг билгилерин амыгдала амыгдал билгилерин чепи алырын кол сорутка кыдыр көргөн. Ботра урок бургузунн кижизилдигин хейири, класстан дашкаар амыгдаларын шын, солун кыдыр организациалар, школа болгаш класстарда өөреникчилерин караанга көстүп турар бугу-ле чүдүдери делгезиле оларын эстетиктиг кижизилдигинин дүшкөн турары улзун ужуру-дугайын. Оон-биле чергелештир школада өөредилге-кижизилдиги ажылды улзун

орус револючуларын, эртемденерин, чогаалчыларын кайгамчык чараш чаагай амыгдал-чуртталганын үлгүлөгилерин угадырган. 5—8 класстарда өөреникчилерин чамдык эртемгерге кошкык билгилерин ханнап көргөш, бистиң школа-нын башкылары 1963 чылдан эгелеп эге класстарын өөредилге-кижизилдиги амыгдал бекит делгезиле чепи соруганы салган. Бирги болгаш ийги улзунун түнелдиги делгезиле билдирип тургаш, эки түнелдери чепи алган башкылар Я. Т. Карма, А. Ш. Доржу, Ч. О. Маады, Б. М. Седен болгаш өскө-даа хамаарып.

Школада методиктиг каттыжытанын хуралдары план ботуар эртин, эки амыгдал башкыларын амыгдал школага болгаш районга негелдир сорутка-биле 3 «а» класстын орус дээп башкыларын эртерип уругун бижээш, районун методика кабинетинде чоруткан.

Хей-иятичи, өөредилге-кижизилдиги амыгдала боттарынын арга-мергежилди бекитип тургаш, эки түнелдери чепи алган башкылар Я. Т. Карма, А. Ш. Доржу, Ч. О. Маады, Б. М. Седен болгаш өскө-даа хамаарып.

Ушкун улзун улаас доостур. Катапалашкын болгаш чаа темаларын салташтырып, билгил, мергежил, чак-чыл бургузун тургалар угадыралдыг шиптирлээр алырынга бугу материалды таарыштыр шилип ап, тургузуп турар бис.

Б. МААДЫ, өөредилге эргелешкени. Улзун-Хем район.

ӨӨРҮШКҮМ ИЛЕРЕТТИМ

Мен хей уругларым адыз болгаш уругларым келир үези дээп, оларын чараш аажы-танып, амыгдал аңаа ботурчине сатыш салып турар мен. Ынчалза-даа оларын эртем-билгиле өөредип, кижизилдир турар башкаларга өөрүп чептиршишкенин илереткесеп түр мен.

Унаа-оол оларын класстары чүе хуу өөредилгелер. Аңаа олдургулаан ада-илер боттарынын өөрүшкүн илеретип турду.

Күзүн школага үдөп турмуда номчуу хамаачык, үжүс, сан билин биабес уругун хостуг номчуп, бижип турар апарган башкынын чарак-

кызыл ажылы-дыр. Эртем-билгиле эге башкынын ажиын уругларга амыгдал берип турар башкаларга адынын, ленин өөрүшкүн илереттим.

Н. КОЧАЛ-ООЛ.

Редактор К. К. КУДАЖИ.

АПРЕЛЬ 2-ДЕ

«НАПЫРАЛ»: Уругларга динг-чурунтар 9.10. «Алдам чок чоруктуң уш хонганын» соонда 10.40, 12.25, 2.30. «Херосманын даштары» 4.15, 6.10, 8.05. «Майя Палеская» 10 шактарда. «КАА-ХЕМ»: «Валерий Чкалов» 10.30, 12.30, 2.30. «Сонгу чүктүн чезеэ» 4.30. «Инспектор болгаш дүм» 6.30, 8.30 шактарда. «ЕНИСЕЙ»: «Уш убагыш» 2.40, 4.40, 6.40, 8.30 шактарда. «ВОСТОК»: «Буузууда» 1.30. «Фотографияда кижиз» 3.15, 5.15, 9. «Ола-ажык сүргөн чолалчылар» 7.15 шактарда.

Этилдеп каан бензинден хораннанышынын болдурбас

Этилдеп каан бензин — бедик шынарлыг кыраа чүдү. Ону автотранспортка, ол мышкак трактор болгаш комбайннар амыгдаларында калбаа-биле хергелеп турар. Ону аңаа бензинге этилдиг суук чүдүлүсүлү тургаш амыгдаларын, тускай (курса өөреник) чолалчыларга, бир эвес болгаш автотранспортке чепшээрер. Бир эвес болгаш автотранспортке этилдеп каан бензин чолалчылар, трактористтер этилдеп каан бензин болгаш антифриз-биле амыгдаларын санитар-техниктиг минимумун эртерип, экзаменин дүжүдөөн болза, ол чүдү-биле амыгдаларын оларга чепшээрер.

Этилдиг суук чүдү хоран болуп. Ында кижини организмдин хораннар саалдарыг тетрациклин хуудулу каан. Этилдиг бензинин кайы хамаачык амыгдалага тетрациклин бензин-биле кады кешке дегеш, ону таварты ханче кырып, хораннанышынын болдурар.

Бизингиз тетрациклин кижини иштинне киргенде конуг амыгдал. Этилдиг бензинин бузун тынптар болза кайы хораннаны болуп.

Автомашиналарга, тракторларга болгаш комбайннар бензинин кайы хамаачык амыгдаларын хевинге азы ээлгине быччалы бээр. Бензин системизин шын эвес дамчыдыкканда болгаш аас-биле сорганда аасче ол киргеш, кичине дамчык берип болуп. Этилдиг бензин шыгжал турган складка тугулгелде ону агаар-латпас болза тетрациклин бустарына амыгдаларын хораннанып болуп. Этилдиг бензин амык азы агаар савага ол чоралда, хораннашкын база болуп. Этилдиг бензин-биле примус кысып, тускай от шал, хеп аштаанда ба-аа адыгдалгаш хол-биле чеп тузуп чезиле хораннанышкын тынптар турган таварыла-лар бар.

Ажылдак кижиз этилдиг бензин-биле амыгдал тургаш, оон хоранын чалдыгынын бүтүл-аргаларын билер болза хораннанышкын ка-жан-даа болбас.

Этилдиг бензин-биле хораннанышкын шипчине-демектери конуг оожум билдирер болгаш билдиней барып-даа болуп. Тетрациклин кижини организмине кешти азы ижини тавар-ты киргеш, баштайгы үеде кандыг-даа аарышкын болдурбас. Ынчалза-даа элзэн эе эртенде кижинин бажы азыр, арып эгелээр, чеп чип

хонку чидер, уйгуу келбестей бээр. Аар хораннанышкын үезинде мезини амык үрөгөш, кижини өлүмге таварыштырып болуп.

Этилдиг бензинден тынптар болуп хораннанышкын чалдыкыра дараазында дүрүмдери сагыры чугула: ону бажын иштинге амыгдал болбас, оон-биле автомашиналарын амыгдалар үеде шынгын ханалыгыг кулар (чашатпас болгаш тектес херек) машинаже ону куларын механизациалар, тускай хепти, резин хол халптар хергелээр, а ажык куудагынын үезинде өрттөбогазы келер чугула. Ол бензинин асмы мунгаш, бузун савага калааларга болгаш тускай машинага дамыгдалар херек.

Бензин системизин резин дамчыштыр аас-биле соруп болбас, бо дугайында тускай насосту азы өскө-даа херекселерин амыгдалар херек. Этилдиг бензин кешке дүшкөш таварылаада ону керосинге суукан хевин-биле оварымчалыг чол-ла, а оон соонда ол черин изиг суг-биле саваан-ла чуур. Кырычче этилдиг бензин төктү берген машина кезектерин болгаш херекселерин керосингиз пест-биле аштаар, а оон соонда ол песту ияаылаа өрттер. Ук бензин черге төктү бергенде ол черин хөрүзүнүг хлоругу кажыны (хлоругу чугайын бир кезең 2 кезек сугга холуур) чажып, хоранын арылдарын. Этилдиг бензинге амыгдал чорутуп кижилер дараазында чурумдарын ияаылаа сагыры: дүшкө үрүлчү кирер, холун саваан-биле эки чуур. Тускай хевин салгынга курдагы салып, а оон соонда 10 хуудуг саваан эзилдирин-биле каан тургаш 10 хонукта бирээден эвээш эвес катан чуур (1 к хонукта ведро ишти сугга эзилдирер). Тускай хепти бажынынга келип алгаш келир чорукту шынгын хоругдалар. Этилдиг бензинин шыгжал турар складты үрүлчү агаралдарын чугула. Ук бензинин чүгөсү суг апкас, хей үнемс мунгаш савага шыгжаарын чепшээрер. Этилдиг бензин куткан саваан дараазында арга-биле хораннанышкын: доскарнын даштын болгаш иштин этил чок бензин-биле азы керосин-биле ийи катан хай ханамчалыг чуур. Ону чурунга хергелген бензин этилдиг бензин-биле бир дөмөй апар дээрин билгеш, ону амыгдалаа этилдиг бензинин амыгдаларын үстүдө амыгдал бугу чуруннар эзерип сагыры ужурул.

ТЫВА РЕСПУБЛИКАНЫН САНИТАР-ЧЫРЫДЫШКЫН БАЖЫНЫ.

РЕДАКЦИЯ АДРЕЗИ: Кызыл, Шетиники — Кравченко кудучузу, бажын № 3. ТЕЛЕФОННАР: Редакторун 24-63, редакторун ораакчыларын 35-24, 25-38, харыскалыгы секретарын 23-35, партиягын амыгдал кидилерин 23-54, агитация болгаш пропаганда база көдээ ажыл-агый кидилеринин 37-13, үлөтүп кидилерин 22-64, чагаз, ажылчыл болгаш көдээ корреспонденттер база совет тургузуп болгаш амыгдал кидилеринин 21-27, иштиг информация кидилерин 20-60, бухгалтериянын 31-75, корректорларын 21-47, 27-41. Солун келбейн барганда 32-75 телефонго долгаар.